HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבי אבא אמרי בי רב אפי' שיגרא דתמרי בעי רב ביבי א) חובצא דתמרי מאי תיקו לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר [א] בכדינר אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא [ב] בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה ב) דאמר רב יהודה [ג] אכלה ערלה שביעית וכלאים ה"ז חזקה ג) א"ר יעקב אמר רב חסדא [ד] המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי מ"ט עבדו בה רבנן תקנתא כי היכי דלא ניפסדינהו: [ה] ההיא איתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי בי חוזאי אזיל גברא אפיק שית מאה אייתי ארבע מאה בהדי דקאתי איצטריך ליה חד זוזא ושקל מנייהו אתא לקמיה דר' אמי א"ל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל אמרו ליה רבנן לר' אמי [ו] ה"מ היכא דקאכיל פירא הא קרנא קאכיל והוצאה היא (א) א"כ הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול: ישבע כמה הוציא ויטול: א"ר אסי והוא שיש שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא אמר אביי שאם היה שבח יתר על הוצאה נוטל את ההוצאה בלא שבועה א"ל רבא א"כ אתי לאיערומי אלא אמר רבא [ז] שאם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה איבעיא להו בעל שהוריד אריסין תחתיו מהו אדעתא דבעל נחית איסתליק ליה בעל איסתליקו להו או דלמא אדעתא דארעא נחית וארעא כי קיימא לאריסי קיימא מתקיף לה רבא בר רב חנן מ"ש ד) [ח] מהיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שמין לו וידו על התחתונה התם ליכא איניש דטרח הכא איכא בעל דטרח מאי הוי עלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ט] חזינן אי בעל ארים הוא איסתלק ליה בעל אסתלקו להו אי בעל לאו ארים הוא ארעא לאריסי קיימא איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרינן מאי דקני ה)(לה) אקני או דלמא כי תקינו ליה רבנן פירות לבעל

משום

רבי אבא אמר אפי' שיגרא דתמרי. תמרים נידוכין יחד כדרך שדורסין תאנים יחד ליטראות ליטראות אף אלו כן ומיקרי שיגרא. ואני שמעתי שיגרא ו) טרויות) כמין אשכול תמרים (ב) וקשיא לי מאי אפי' דרבי אבא הא גרוגרות גריעי מתמרים כדתנן ז) אכל גרוגרות ושילם תמרים תבא עליו ברכה ואי הוה גרסי' להא דרבי אבא ברישא מקמי דר' אסי לא הוה קשיא לי מידי. יש ספרים משובשים וכתוב בהן וכמה הרבה אמר ר' אבא כו' וגירסת שוטים היא זו כמה הרבה למאי הלכתא איבעיא להו ומאי נפקא לן מינה כל כמה דהוי יותר על גרוגרת אחת הוי הרבה עד לעולם: **חובצא דתמרי.** לאחר שעשו בהן שכר ונשאר הפסולת. אי נמי נידוכין הרבה כדי לעשות מהן שכר: **לא אכלה דרך כבוד מאי.** בכמה הויא אכילה: **בכאיסר.** שוה איסר: **דייני דפומבדיתא.** רב פפא בר שמואל בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): **עבד רב יהודה עובדא.** דחשבה אכילה בחבילי זמורות שהן מאכל לפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגירש את אשתו ואמר רב יהודה מה שאכל אכל: **אכלה.** לוקח שני ערלה שאין הנאתן אלא בזמורות שהפרי אסור בהנאה או שביעית שהוא הפקר או שזרעה כלאים והזמורות לא נאסרו: **הרי זו חזקה.** עולין לו למנין שלש שנים אי אחת מהשלש שנים אחת מאלו: **הרי זו חזקה** גרסינן הכא ובבבא בתרא: **אשתו קטנה.** יתומה שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן: ט) **שמוציא על נכסי אחר.** ואם מיאנה בו שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה: **עבדו ליה רבנן הך תקנתא.** דשמין לו כאריס: **כי היכי דלא ליפסדינהו.** שלא יכסיף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן וכיון דשיימינן ליה כאריס תו לא מפסיד להו מימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי: **חוזאי.** שם מקום והיה רחוק הימנה והיה מפיק עליה שית מאה י) בהולכת הדרך משלו: **שהיה שבח כנגד יציאה.** הוא דאמרי' ישבע ויטול: **למאי הלכתא.** קאמר והוא שהיה שבח כנגד יציאה לאקולי עליה דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה ולמימר דאי יציאה יתירה לא שקיל אלא כשיעור שבח ואפילו בשבועה לא אמרי' ישבע כמה הוציא ויטול: **אתי לאיערומי.** ואמר בציר משבחא פורתא דליסקול בלא שבועה ואע"ג דלא אפיק כולי האי: **אלא אמר רבא.** הא דרבי כ) יוסי לאחמורי עליה אתא ולומר שאם יציאה יתירה על שבח שהשביחה לא אמרינן יטול כל מה שהוציא אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור השבח: **ובשבועה.** שישביעוהו שכך הוציא: **שהוריד אריסין.** בנכסי אשתו ליטול מחצה או שליש ועמד וגרשה משאכל קימעא: **מהו.** שיטלו האריסין כפי שבחם: **אדעתא דבעל נחית.** הוא הכניסם ולא היא וכי איסתלק ליה בעל איסתלקו אינהו ולא שקלי מידי כי דיניה דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל: **לאריסי קיימא.** אם לא הורידם הבעל היתה היא מורידה לתוכה אריסין: **שמין לו וידו על התחתונה.** ליטול היציאה כשיעור שבח כדאמר בב"מ בהשואל והכא אמר בעי לסלוקי בלא כלום: **ליכא למאן דטרח.** ראה זה שלא היה איש משביחן וירד להן ומה הפסידן הלכך יציאה שיעור שבח מיהת יהיב ליה: **הכא איכא בעל.** שיטריח בהן ואמרה להו אי לא נחתיתו אתון איהו עביד ולא הוה שקיל השתא מידי: **אי בעל זה אריס הוא.** ויודע בטיב אריסות שאם לא ירדו אלו היה הוא עצמו עובדה: **אסתלקו להו.** דאמרה להו קא מפסידתו לי דאי לא נחתיתו הוה איהו נחית ועביד ולא הוה שקיל השתא מידי: **שמכר קרקע לפירות.** מכר לאחרים קרקע מלוג שיעשה הלוקח ויאכל פירות:

משום

שיגרא דתמרי. הקשה בקונטרס מאי אפילו והא תמרים עדיפי מגרוגרות כדאמרי' אכל גרוגרות ושילם תמרים תבא עליו ברכה ותירץ ר"ת דהא לא קאמר אפילו תמרי אלא שיגרא קבועים הרבה יחד דאין טובות כל כך: **אכלה** ערלה. והא דאמר רב יהודה בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) אכלה (ג) שביעית וכלאים אינה חזקה פירש שם רשב"א כגון שאכל פירות דאיסורא ולכך לא הוי חזקה שלא אכל כדרך האוכלים ומיהו מדלא מקשה להו אהדדי ל) נראה דהתם נמי גרסינן הרי זו חזקה וכן גריס ר"ח וכן נמצא בספר של רבינו גרשום וא"ת דהכא משמע דעלי כלאים מותרים ומ"ש מקשין של כלאי הכרם דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אלמא אסורין וי"ל דהתם בזרוע מעיקרא דאז הכל נאסר אבל הכא איירי בזרוע ובא והוסיפו הפירות מאתים ולא בעלים דאמרינן בפר' כל שעה (שם דף כה. ושם) ובפרק כל הבשר (חולין דף קטז. ושם) זרוע ובא הוסיף מאתים אין לא הוסיף מאתים לא ואין זה דוחק שהפירות הוסיפו מאתים ולא העלים דאורחא דמילתא הוי הכי דזמורות כבר הוי גדולות לפני זריעת כלאים: מ) **ישבע** כמה הוציא ויטול. בפי' רבינו חננאל מקשין אמאי לא תנא האי נשבע ונוטל בהדי נשבעים ונוטלים דשבועות (דף מד:) ומשני דלא חשיב אלא מידי שמכחישין את הנשבע כגון שכיר וחשוד וחנווני על פנקסו אע"ג דאין הבעל הבית מכחישו מ"מ חנווני ופועלים מכחישין זה את זה אבל הכא ליכא שום הכחשה ומהאי טעמא נמי לא חשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים ומיהו ההוא אפי' ביתומים מכחישים נוטל בשבועה ונראה דהתם לא חשיב אלא אותם שצריך להשמיענו דנוטלין דאי לאו דאשמעינן ה"א דאפילו בשבועה אין נוטלין ואע"פ דשכיר למאי דחשיב ליה טרוד בפועליו מן הדין היה לו ליטול בלא שבועה דהוי ליה כאומר הלויתני ואיני יודע אם החזרתי לך דחייב ואינו נשבע אלא להפיס דעתו של בעל הבית מ"מ אי לאו דאשמועינן לא הוה ידעינן דחשיב כאיני יודע ואפילו בשבועה לא היה נוטל אבל הנהו דחשיב בהדי הבא ליפרע מנכסי יתומים אי לאו דאשמועינן הוה אמינא דנוטלין בלא שבועה מחמת הסטר לא חשיב להו התם והלשון מוכיח כן דהתם קתני נשבעין ונוטלין משמע דאתא לאשמועינן דנוטלין והכא קתני לא יפרעו אלא בשבועה משמע דאי לאו דאשמועינן הוה אמינא דנוטלין בלא שבועה ואע"ג דתנא דברייתא בהכותב (לקמן דף פז:) חשיב פוגם שטרו בהדי הנהו דנשבעין ונוטלין ההוא תנא לא מחלק אי נמי איכא למימר טעמא כמו שאפרש לקמן בעזרת השם נ):

איסתלק ליה בעל אסתלקו להו. אע"ג דאמרינן (ב"מ דף עו.) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם יש לומר דהכא האריסין יודעין שהקרקע של אשה היא ועל מנת כן נכנסו שאם תתגרש ויפסיד הבעל הכל אין להם עליו כלום דזה הם יודעים שהבעל לא יניח מלגרש אשתו בשבילם ודעתם להפסיד עמו כיון שלא התנו:

נכסים

מסורת הש"ס

א) [עי' בערוך ערך חבץ ג], ב) ב"ב לו. ע"ש, ג) ב"מ לט. [ושם איתא דתנן ולע"ג ועיין תוס' יבמות קז. ד"ה דאין], ד) ב"מ קא. [ע"ש], ה) [ברי"ף ליתא ועי' גירסת הרא"ש], ו) חרויות, ז) בס"א: טרוי"א, ח) [עירובין כט:], ט) [נ"ל כמוציא], י) נ"ל בהולאת הדרך. רש"ל, כ) [נ"ל אסי], ל) [ועי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי דזה מסוגיא הפוכה], מ) [שייך לעיל במשנה עט:], נ) [עי' תוס' לקמן פז: ד"ה ואלו ותוס' שבועות מד: ד"ה כל ותוס' ב"מ לד: ד"ה שמא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוצאה היא אמר להו א"כ הוה ליה: (ב) רש"י ד"ה רבי אבא וכו' וקשיא לי מאי אפי'. נ"ב לא הבנתי דברי רש"י אלו דהרי במס' עירובין דף כט ע"ב רצה הגמרא להוכיח מהא דתמרים עדיפי ומשני לעולם דאכל מיניה בזוזא ומשלם בזוזי רק דתבא עליו ברכה משום דקפיץ עליה זבינא ולעולם גרוגרות עדיפי ע"כ אמר כאן אפי' וק"ל: (ג) תוס' ד"ה אכלה וכו' אכלה ערלה שביעית וכלאים:

מוסף רש"י

המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה. שהיא יתומה שהשיאוה אמה ואחיה ואין קידושין תופסין בה מן התורה אלא מדברי סופרים, לפיכך יוצאה במיאון בעל כרחו אם תמאן, **כמוציא על נכסי אחר דמי.** ואם הוציא ולא אכל כדי הוצאתו, שמין לו כאריס (ב"מ לט.). **היורד לתוך שדה חבירו ונטעה.** אילנות, שמין לו וידו על התחתונה. אם השבח יתר על הוצאה יש לו הוצאה ואם הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא שבח (ב"מ קא.).

תוספות רי"ד

לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר בכדינר: אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות. פי' דאחשבי' אכילה בחבילי זמורות שהן מאכל הפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגירש את אשתו: הוציא ולא אכל כו' אמר ר"א והוא שהיה שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא א"ר שאם היתה הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה. פי' אימתי יקח כל הוצאתו כשיש שם שבח כנגד הוצאה אבל אין שם שבח נגד הוצאה אינו נוטל הוצאה אלא שיעור שבח והמותר מפסיד ואע"ג שהיא שדה העשויה ליטע דאמרי' בפ' השואל שאם היתה עשויה ליטע אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה התם משום דידע דשדה אינה שלו ואדעתא דהכי (נתן) [נחית] שיתן לו שכר פעולתו אבל הכא שהוא עושה ע"ד לאכול פירות ולזכות בהן לאחר מיתה לא ע"ד ליקח שכר פעולתו ירד הלכך שמין לו וידו על התחתונה ואין לו אלא הוצאה שיעור שבח בין אם נתגרשה או נתאלמנה לוקחין נכסים משובחים ונותנין ליתומים הוצאת אביהן: והא דהכא דבעל טעין ואמר ברי לי שכך הוצאתי ואשה לא ידעה ואמרי' דנשבע כמה הוציא ויטול ומ"ש זה ממנה לי בידך והלה אומר א"י דקי"ל הל' שישבע שבועת היסת שא"י ופטור. לאו מילתא היא

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ח טור ש"ע אה"ע סי' פח סעיף ז:

טו ג מיי' פי"ב מהלכות טוען ונטען הל' יב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמא סעיף יא:

טז ד מיי' פכ"ג מהלכות אישות הל' י ופ"י מהל' גזלה הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף י וטוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף ה:

יז ה ו ז מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ט טוש"ע שם סעיף ז ח:

יח ח מיי' פ"י מהלכות גזלה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף א:

יט ט מיי' שם הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן פח סעיף יב:

לעזי רש"י

טרוי"א (בש"נ). אגודה, חבילה.

תוספות רי"ד (המשך)

דהכא ברשות הוציא וה"ה נמי אם מינה אפוטרופוס להוציא הוצאות על נכסיו ואינו מאמינו נשבע כמה הוציא ויטול דהוי ברי אבל מנה לי בידך והלה אומר א"י אין כאן רשות הנתבע שהוא אומר א"י א) שאע"פ שזה נשבע היסת שא"י ונפטר ומ"ד ברי עדיף נשבע בנק"ח כעין דאורייתא ונוטל דהשתא המוציא הוצאות שברשות הוציא ישבע ונוטל כ"ש זה: א"ר יעקב אמר ר"ח המוציא הוצאות על נ"א קטנה כמוציא הוצאות על נכסי אחר דמי מ"ט עביד רבנן תקנתא כי היכי דלא נפסדינהו. פי' אשתו קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה עשו לה תקנה כמוציא על נכסי אחר מדעתו ואם מיאנה בו שמין לו השבח שהשביח כמשפט אריסי המדינה ועביד לה הך תקנתא כדי שלא יכסוף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן בו וכיון דשיימינן ליה כאריסותו לא מפסיד להו דמימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן אני אטול שבחי לפני עמלי. ועשו לו ב' תקנות א' שאע"פ שאכל לא אמרי' מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא אלא שמין לו בשבח וא' שכל בעל אם לא אכל שמין לו וידו על התחתונה ואין לו חלק בשבח וזה יש לו שבח ודוקא לקטנה עשו תקנה זו אבל אם היתה גדולה ומרדה בו ה"נ דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ולא עביד ליה רבנן תקנתא משום דלא מסיק אדעתיה דתמרוד ולא מפסיד וכתב ר"י זצ"ל מסתברא לן דמתני' מדקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כשהבעל רוצה לגרשה אבל מורדת בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול שלא יהא אלא מתנה שנותן לה דאמרי' כי אקני לה אדעתיה למיקם קמיה ולא אדעתא למישקל ולמיפוק הלכך בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול והוא שתהיה הוצאה כנגד השבח אבל הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה. פי' כשיעור שבח ובשבועה שלא הוציא פחות מכשיעור שבח כדאמר רבא: ונ"ל דליתא מדאמרי' עביד רבנן תקנתא דמשמע דוקא לקטנה דדחיל שמא תמאן בו ויכסוף נכסים עשו לו תקנה אבל לגדולה לא מסיק אדעתיה דמרדא לא עבידי ליה תקנתא דלא מפסדיה. א"נ י"ל איתא לדר"י דנהי דלא עביד תקנה לגדולה למישקל בשבחא כדין יורד בנכסי אחר מדעתו אבל שלא יפסיד הוצאתו אין זו תקנה

א) אולי צ"ל והלכך אע"פ שזה טוען ברי מ"מ נשבע הנתבע היסת שאינו יודע ונפטר.